UDC 930.85 : 025] : 027.54(497.5 Zagreb)

ZAŠTITA I OČUVANJE PISANE BAŠTINE U AKM-USTANOVAMA

CONSERVATION AND PRESERVATION OF WRITTEN CULTURAL HERITAGE IN ALM-INSTITUTIONS

Mr. Sci. Tinka Katić

Nacionalna i sveučilišna knjižnica, Zagreb / National and University Library, Zagreb, Croatia
tkatic@nsk.hr

Sažetak: *Očuvanje i prijenos kolektivne pisane memorije čovječanstva mora se temeljiti na iznalaženju učinkovita sustava nadzora i skrbi za baštinu. To, među ostalim, nalažu i važeći hrvatski zakoni (Zakon o knjižnicama i Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara) te brojni propisi proizašli iz tih zakona, a posebno Pravilnik o zaštiti knjižnične građe, Pravilnik o matičnoj djelatnosti knjižnica u Republici Hrvatskoj i Pravilnik o Registru kulturnih dobara Republike Hrvatske.*

Zakonodavac je velike obveze glede zaštite pisane kulturne baštine povjerio Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici. Te je obveze glavna hrvatska knjižnica tijekom proteklih godina izvršavala uglavnom savjetodavnom i drugom zatraženom pomoći u pojedinačnim slučajevima, najčešće u tzv. "spomeničkim" (vjerskim!) knjižnicama. Pokušaj ustustavljenja zaštite bilježi se početkom 1990-ih, no tek se od drugog tromjesečja 2007. na tome počinje ozbiljno raditi. U tu je svrhu izrađen Program zaštite i očuvanja knjižnične građe koja ima svojstvo kulturnog dobra.

U radu će se predstaviti ciljevi i način provedbe Programa unutar AKM-zajednice. Posebno će se istaknuti problemi, ali i mogućnosti njihova rješenja (npr. uspostava jedinstvenog sustava matičnih knjižnica, suradnja svih zainteresiranih strana).

Ključne riječi: *zaštita i očuvanje pisane baštine; Nacionalna i sveučilišna knjižnica; jedinstveni sustav matičnih knjižnica; AKM-ustanove;*

Summary

Preservation and transmission of collective written of the manhood memory must be founded by searching an efficient system of control and care for heritage. This is reccomended by valid Croatian legislation (Zakon o knjižnicama i Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara) and provisions derived from this legislation, especially Pravilnik o zaštiti knjižnične građe, Pravilnik o matičnoj djelatnosti knjižnica u Republici Hrvatskoj i Pravilnik o Registru kulturnih dobara Republike Hrvatske.

Legislator gave the main role in preservation of written cultural heritage to the Croatian National and University Library (NUL). During the past decades, this function was fulfilled by consultations and by offering help in individual cases, mostly in so called memorial libraries. Although the establishment of the preservation system had begun in early 1990-ies, the serious work in preservation started during the second quarter of the year 2007 within Preservation and Conservation Program of the cultural heritage in libraries.

In the paper the tasks and the methodology of the Program will be presented as well as its implementation in ALM-institutions. Implementation problems and possibilities of their resolving will be accentuated (ex., establishment of jedinstveni sustav matičnih knjižnica cooperation of all interested parties).

Keywords: *conversation and preservation of the written cultural heritage;jedinstveni sustav matičnih knjižnica; AKM-institutions*

UVOD

Knjižnična građa koja ima svojstvo kulturnog dobra prisutna je u svim vrstama knjižnica, a najzastupljenija je, uz nacionalnu te općeznanstvene i sveučilišne knjižnice, u knjižnicama i knjižničnim zbirkama u sastavu crkvenih zajednica. Prema mjerodavnom zakonodavstvu, vlasnici i imatelji dužni su skrbiti o toj građi, dok je za nadzor i stvaranje sustava zaštite i očuvanja hrvatske pisane / tiskane baštine zadužena Nacionalna i sveučilišna knjižnica, kao središnja matična knjižnica.

Tijekom proteklih godina, Nacionalna i sveučilišna knjižnica tu je obvezu izvršavala uglavnom savjetodavnom i drugom zatraženom pomoći u pojedinačnim slučajevima, najčešće u tzv. "spomeničkim" [1] knjižnicama. Osamdesetih godina prošloga stoljeća u Razvojnoj službi zapošljava se savjetnica za spomeničke (!) knjižnice Eti Kalčić, koja ubrzo odlazi, a pokušaj ususatvljenja zaštite bilježi se početkom 1990-ih dolaskom na to radno mjesto Sanje Šimek Seljan. Godine 1992. provedeno je istraživanje o stanju spomeničkih knjižnica, a rezultati istraživanja objavljivani su na stručnim skupovima i u zbornicima radova s tih skupova.[2] Odlaskom pak S. Šimek Seljan, 'akutne' probleme zaštite knjižnične građe u pojedinim knjižnicama / zbirkama rješavaju zaposlenici Zbirke starih i rijetkih knjiga i rukopisa te Odjela za zaštitu i pohranu građe (evakuacija građe iz ugroženih knjižnica tijekom Domovinskog rata, pomoć pri registraciji knjižnica, čišćenje građe i sl.). Ta se 'praksa' napušta dolaskom Tihomila Maštrovića na mjesto glavnog ravnatelja Nacionalne i sveučilišne knjižnice, u ožujku 2007., koji tu zadaću, uvidjevši važnost sustavne skrbi za zaštitu i očuvanje knjižničnih zbirki, povjerava Tinki Katić. Polazeći od neumoljive legislative, ali i najnovijih saznanja o upravljanju i osiguranju pristupa zbirkama te izgradnji zajedničkog informacijskog okoliša,[3] izrađen je *Program zaštite i očuvanja knjižnične građe koja ima svojstvo kulturnog dobra*.

PROGRAM ZAŠTITE I OČUVANJA KNJIŽNIČNE GRAĐE KOJA IMA SVOJSTVO KULTURNOG DOBRA

Programom zaštite i očuvanja knjižnične građe koja ima svojstvo kulturnog dobra (dalje: Program) Nacionalne i sveučilišne knjižnice obuhvaćena je sva pisana knjižnična baština, bez obzira na njezina vlasnika i imatelja, a temelji se na važećim zakonima, odnosno podzakonskim propisima (pravilnicima, standardima itd.) nastalim na temelju tih zakona. To su:[4]

1. *Zakon o knjižnicama* (1997.)

- *Pravilnik o Upisniku knjižnica i knjižnica u sastavu* (1998.)
- *Pravilnik o zaštiti knjižnične građe* (2005.)
- *Pravilnik o matičnoj djelatnosti knjižnica u Republici Hrvatskoj* (2001.)
- *Standardi za specijalne knjižnice* (1992.)
- *Statut Nacionalne i sveučilišne knjižnice* (2005.)

2. *Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara* (1999.)

- *Pravilnik o Registru kulturnih dobara Republike Hrvatske* (2001.)
- *Uputa za vrednovanje kulturnih dobara predloženih za upis u registar kulturnih dobara RH (2004.)*
- *Prijedlog kriterija za upis knjižnične građe u Registar kulturnih dobara RH* (2002.)

Kako bi se dobio uvid u stanje pisane i druge knjižnične baštine i postavili temelji sustava njezine zaštite i očuvanja, glavni su *ciljevi* Programa:

- identifikacija i evidencija knjižnica i knjižničnih zbirki koje imaju svojstvo kulturnog dobra;
- utvrđivanje postupaka pravne zaštite knjižnica i knjižničnih zbirki koje imaju svojstvo kulturnog dobra; i
- organizacija pristupa knjižnicama, zbirkama i pojedinačnim primjercima knjižnične građe kroz programe sustavne obrade građe i fizičke zaštite primjeraka.

U skladu sa svojim zakonski utvrđenim dužnostima,[5] *nositelj* je Programa Nacionalna i sveučilišna knjižnica, odnosno njezine službe u okviru Hrvatskog zavoda za knjižničarstvo i Odjela za zaštitu i pohranu građe. Temeljna suradnja mora se ostvariti sa sveučilišnim, odnosno veleučilišnim matičnim knjižnicama, čija je važna zadaća također sudjelovanje u zaštiti knjižnične građe koja ima svojstvo kulturnog dobra.[6]

Neizostavni su sudionici i imatelji, odnosno vlasnici kulturnog dobra, među kojima posebno treba istaknuti predstavnike vjerskih zajednica (nadbiskupije; provincijalati i dr.), kao i službe Ministarstva kulture (Uprava za zaštitu kulturne baštine; Uprava za kulturni razvitak i kulturnu politiku; Odjel za knjižničnu djelatnost; Odjel za informacijsko-dokumentacijske poslove kulturne baštine), osobito konzervatori iz područnih konzervatorskih odjela, koji izvanredno poznaju situaciju na terenu i mogu usmjeravati provedbu Programa prema najugroženijim knjižnicama.

Isto tako, valja računati i na sudjelovanje nastavnika i studenata knjižničarstva (Katedra za bibliotekarstvo Filozofskog fakulteta u Zagrebu, Odsjek za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta u Osijeku, Odjel za knjižničarstvo

Sveučilišta u Zadru), koji bi u sklopu svoje prakse mogli pomoći pri izradi inventarnih popisa, revizije građe i sl., a nastavnici i studenti sveučilišnih ustanova konzervatorsko-restauratorskog smjera pri provedbi preventivne zaštite knjižnične građe.

S obzirom na široko postavljene temelje djelovanja, očekuje se još suradnja sa županijskim narodnim matičnim knjižnicama, Muzejskim dokumentacijskim centrom i Hrvatskim knjižničarskim društvom (Komisija za povijest knjige i knjižnica; Komisija za zavičajne zbirke; Komisija za galerijsko-muzejske knjižnice; Komisija za glazbene knjižnice i zbirke).

Kako bi se dopunili i osvježili podaci o knjižnicama i knjižničnim zbirkama koje imaju svojstvo kulturnog dobra, potrebno je provesti istraživanje njihova stanja. Preduvjet za provođenje istraživanja jest identifikacija knjižnica i knjižničnih zbirki (izrada cjelovitih adresara), u suradnji s vjerskim zajednicama, sveučilišnim matičnim knjižnicama, županijskim narodnim matičnim knjižnicama, nadležnim odjelima Ministarstva kulture, Muzejskim dokumentacijskim centrom te stručnim komisijama Hrvatskoga knjižničarskog društva.

Dobiveni rezultati koristit će se kao izvor podataka za daljnje aktivnosti na: 1. *evidenciji*; 2. *pravnoj zaštiti*; i 3. *osiguravanju pristupa knjižnicama i knjižničnim zbirkama* kroz a) *obradu*; b) *fizičku zaštitu izvornika* i c) *zamjenu izvornika nekim drugim medijem*.

Evidencija knjižnica i knjižničnih zbirki koje imaju svojstvo kulturnog dobra

U Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici uspostavit će se baza podataka kako bi se dobio uvid u stanje knjižnica i knjižničnih zbirki koje imaju svojstvo kulturnog dobra s obzirom na: status knjižnice / zbirke; uvjete čuvanja knjižnične građe; način pohrane; način obilježavanja, opremanja i obrade knjižnične građe; način prenošenja na druge medije i način korištenja. Navedeni podaci poslužit će potom za planiranje daljnjih aktivnosti na zaštiti knjižnične kulturne baštine. Isto tako, ukazat će na najugroženije knjižnice / zbirke koje će imati prioritet pri provođenju zaštitnih mjera. Očekuje se da će u tu kategoriju ponajprije spadati knjižnice / zbirke u sastavu vjerskih zajednica, koje su zbog svog specifičnog statusa izvan sustava nadzora i skrbi.

Pravna zaštita i status knjižnica i knjižničnih zbirki

a) Registriranje kulturnog dobra

Na temelju podataka koji će se prikupiti u bazi podataka Nacionalne i sveučilišne knjižnice i podataka iz *Registra kulturnih dobara Republike Hrvatske* pri Ministarstvu kulture,[7] utvrdit će se koje su knjižnice i knjižnične zbirke registrirane, a koje još nisu. Za knjižnice i knjižnične zbirke registrirane kao spomenik kulture potrebno je izvršiti usklađivanje (preregistraciju) prema *Zakonu o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara*, a za neregistrirane treba stvoriti uvjete za registraciju.[8] Na taj će način te knjižnice / zbirke ući u sustav nadzora i skrbi.

b) Osnivanje knjižnica

Očekuje se da će tijekom vremena neke od knjižnica steći uvjete za osnivanje propisane *Zakonom o ustanovama* i *Zakonom o knjižnicama*. Nakon što se osnuju kao javne knjižnice, podaci o njima unijet će se u *Upisnik knjižnica i knjižnica u sastavu* pri Ministarstvu kulture.

Pristup

a) Evidencija na razini jedinice građe: inventari, katalozi, skupni katalog

Potrebno je izraditi plan obrade građe s uputama o reviziji, inventarizaciji, signiranju, klasifikaciji, katalogizaciji – skraćeni zapis (retrospektivna konverzija), potpuni zapis (retrospektivna katalogizacija) s ciljem stvaranja strojno čitljivih zapisa, odnosno elektroničkih kataloga te njihova povezivanja u nacionalni skupni katalog. Preduvjeti su za to opremanje knjižnica odgovarajućom programskom podrškom i računalnom opremom, edukacija postojećeg osoblja te iznalaženje mogućnosti angažmana osoblja tamo gdje ga uopće nema.

b) Fizička zaštita izvornika

S obzirom na očekivane nalaze, bit će potrebno izraditi plan provođenja fizičkih mjera zaštite te utvrditi prioritete za preventivnu i kurativnu zaštitu.

c) Zamjena izvornika drugim medijem

Prema dobivenim nalazima i kriterijima utvrđenim u okviru Nacionalnog programa digitalizacije arhivske, knjižnične i muzejske građe *Hrvatska kulturna baština*,[9] potrebno je izraditi plan tih aktivnosti. Uz to, utvrdit će se i plan rada na mikrofilmiranju knjižnične građe, kao i postojećih

bibliografskih pomagala (inventara, kataloga na listićima), osobito onih starijih (rukopisnih), koji se, isto tako, mogu smatrati kulturnim dobrom koje treba obuhvatiti mjerama zaštite.

Isto tako, treba razmotriti uključivanje podataka (zapisa) o mikrofilmiranoj i digitaliziranoj građi u međunarodnu bazu podataka EROMM (European Register of Microform Masters and Digital Surrogates).

Provedba Programa: prva iskustva

U srpnju 2007. Program je predstavljen u Upravi za zaštitu kulturne baštine pri Ministarstvu kulture, te glavnim partnerima u knjižničarskoj zajednici – sveučilišnim matičnim knjižnicama i županijskim narodnim matičnim knjižnicama službama. Program je upućen i Hrvatskoj biskupskoj konferenciji (bez većeg odjeka, za sada!). Usporedo s identifikacijom knjižnica i knjižničnih zbirki, u suradnji s Upravom za zaštitu kulturne baštine i njezinim konzervatorskim odjelima, knjižničnim matičnim službama te imateljima, odnosno vlasnicima kulturnog dobra pristupilo se provjeri metodologije rada u provođenju Programa. Za provjeru su odabrane knjižnice, odnosno knjižnične zbirke prema sljedećim kriterijima: a) zbirka je u privatnom vlasništvu (vjerskih zajednica i drugih privatnih vlasnika); b) zbirka sadrži vrijedan i specifičan fond knjižnične građe; b) u zbirci je potrebno provesti reviziju, odnosno usklađivanje rješenja o registraciji zbirke kao kulturnog dobra; d) zbirku je potrebno registrirati kao kulturno dobro; e) zbirka je manjeg opsega pa se potrebni postupci mogu obaviti u relativno kratkom vremenu i uz minimalna novčana sredstva i f) zbirke se nalaze u različitim regijama Hrvatske.

Obilaskom odabranih knjižnica[10] pokazali su se najvećima sljedeći problemi:

izrada inventarnih popisa za neobrađene knjižnične fondove koji su obvezna dokumentacija uz prijedlog za utvrđivanje svojstva kulturnog dobra[11]iprovođenje revizije u knjižnicama / zbirkama gdje postoje abecedni, mjesni ili koji drugi katalog.

Navedeni problemi osobito su izraženi u knjižnicama i knjižničnim zbirkama s većim fondom (od nekoliko stotina do nekoliko desetina tisuća svezaka), kao i u onima zapuštenima. U potonjima se javlja još jedan problem. Da bi se uopće moglo raditi s građom, potrebno ju je prethodno očistiti i provesti druge mjere preventivne zaštite, čiji opseg ovisi od slučaja do slučaja.

Za oba navedena problema vezuje se i treći, a to je nedostatak stručnog osoblja, i to u: određenim knjižnicama i knjižničnim zbirkama i u matičnim knjižnicama nadležnim za skrb o knjižničnom kulturnom dobru. Tako stigosmo i do problema funkcioniranja jedinstvenog sustava matičnih knjižnica![12]Dok se djelovanje županijskih narodnih matičnih knjižnica provodi koordinirano kroz Stručno vijeće županijskih narodnih matičnih knjižnica, Stručno vijeće sveučilišnih i veleučilišnih matičnih knjižnica nije ni osnovano, kao uostalom ni Središnje stručno vijeće matičnih knjižnica Republike Hrvatske.[13] Vjerojatno je jedan od razloga i to što su za matičnu djelatnost zadužene sveučilišne knjižnice u Osijeku, Rijeci, Splitu i Zagrebu, a od donošenja Pravilnika 2001. osnovane su još i sveučilišne knjižnice u Zadru i Dubrovniku koje nisu u cijelosti prihvatile sve svoje funkcije, pa tako ni matičnost. One ne provode matičnu djelatnost jer se ne navode u važećoj legislativi, a nisu ni kadrovski ojačane za te poslove u budućnosti. Zato znanstvene knjižnice u Zadru i Dubrovniku, bez obzira na zakonske odredbe, vrlo često sudjeluju u rješavanju pitanja kulturnog dobra, osobito u knjižnicama u sastavu vjerskih zajednica. Iz istog razloga, Nacionalna i sveučilišna knjižnica, kao središnja matična knjižnica, mora pojačati svoju ulogu nadzora u tim područjima.

ZAKLJUČNA RAZMATRANJA:PRIJEDLOZI ZA RJEŠAVANJE PROBLEMA

Uočeni problem *matičnosti*, o kojemu dobrim dijelom ovisi uspostava sustava skrbi za tiskanu kulturnu baštinu u hrvatskim knjižnicama treba rješavati na dvije razine. Na nižoj razini, u nadležnim matičnim knjižnicama, gdje to još nije učinjeno, treba imenovati osoblje za rad i organizaciju rada na terenu koji se poglavito odnosi na provođenje inventarizacije ili revizije i preventivnih mjera zaštite knjižne građe. Na višoj, državnoj, razini, Nacionalna i sveučilišna knjižnica dužna je ustanoviti koordinaciju rada sveučilišnih i veleučilišnih matičnih knjižnica osnivanjem Stručnog vijeća sveučilišnih i veleučilišnih matičnih knjižnica. Osnivanjem pak Središnjeg stručnog vijeća matičnih knjižnica Republike Hrvatske postavili bi se temelji jedinstvenog sustava matičnih knjižnica.

Uz uspostavljanje koordinacije unutar

jedinstvenog sustava matičnih knjižnica, na državnoj razini treba riješiti i pitanje financiranja osoblja, ali i onih preventivnih mjera zaštite koje nije moguće tražiti putem redovitih načina financiranja. Naime, knjižnice i knjižnične zbirke tek nakon upisa u Registar kulturnih dobara RH ulaze u sustav skrbi i mogu legitimno tražiti sredstva za restauratorsko-konzervatorske radove i digitalizaciju putem natječaja Ministarstva kulture. Kako bismo izašli iz tog začaranog kruga, Ministarstvo kulture trebalo bi osigurati određeni iznos u svojem proračunu za terenski rad (putni troškovi, dnevnice, nadzor) pri kojemu bi se obavile nužne predradnje (inventarizacija, revizija, preventivne mjere zaštite) za registraciju i preregistraciju knjižnica i knjižničnih zbirki.

Osim rješavanja organizacijskih i financijskih pitanja vezanih uz djelovanje matičnih knjižnica, potrebno je pratiti i preradbe odgovarajućih zakona i podzakonskih propisa kako bi se preciznije izrazile zadaće matičnih knjižnica vezane uz zaštitu i očuvanje knjižničnih kulturnih dobara.

Nadalje, vezano uz rješavanje gore navedenih problema, potrebno je ustanoviti postupke registracije i preregistracije kulturnog dobra u knjižnicama. Za *neregistrirane*, a iz različitih razloga ugrožene zbirke predlaže se na temelju opisa na razini zbirke i popisa najvrednijeg dijela fonda (npr. inkunabule, *cinquecentine*, Croatica), uvrstiti ih po hitnom postupku u Registar kulturnih dobara RH na Listu preventivno zaštićenih dobara. Knjižnica / zbirka s te Liste imala bi prednost pri dodjeli sredstava iz posebnog proračuna Ministarstva kulture kako bi, u skladu s čl. 10 Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnog dobra, u roku od tri godine stekla uvjete za upis u Listu zaštićenih kulturnih dobara. Za knjižnice / zbirke *registrirane kao spomenik kulture* potrebno je s mjerodavnima u Upravi za zaštitu kulturne baštine dogovoriti jasne i, po mogućnosti, jednostavnije postupke usklađivanja rješenja o upisu u Registar kulturnih dobara RH.

S obzirom na utvrđeno stanje neminovno se nameće zaključak o neodgodivoj potrebi *suradnje* ne samo imatelja, odnosno vlasnika kulturnog dobra s ustanovama kojima je skrb o baštini dio njihove zakonom utvrđene djelatnosti, već i s onim ustanovama, udrugama i pojedincima koji svojim znanjem, stručnošću i sviješću o važnosti baštine, žele pomoći. Isto tako, važno je i među onima kod kojih spremnost i svijest o potrebi očuvanja kulturne baštine nisu jasno izražene dobiti nove partnere u provedbi Programa. Tek tada moći ćemo se pokrenuti s mrtve točke i započeti spašavati baštinu koja nam naočigled propada.

LITERATURA

Dunsire, Gordon. Buduća informacijska okruženja : pustinje, džungle ili parkovi? // 10. seminar Arhivi, knjižnice, muzeji : mogućnosti suradnje u okruženju globalne informacijske infrastrukture : zbornik radova / uredile Ivana Marinković Zenić i Mirna Willer. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2007. Str. 14-19.

Dunsire, Gordon. Centar za istraživanje digitalnih knjižnica i zajednički informacijski okoliš. // 8. seminar Arhivi, knjižnice, muzeji : mogućnosti suradnje u okruženju globalne informacijske infrastrukture : zbornik radova / uredila Tinka Katić. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2005. Str. 16-21.

Dunsire, Gordon. Razvoj sheme relacijske baze podataka za opise na razini zbirke u Škotskoj mreži zbirki. // 7. seminar Arhivi, knjižnice, muzeji : mogućnosti suradnje u okruženju globalne informacijske infrastrukture : zbornik radova / uredila Tinka Katić. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2004. Str. 58-68.

Dunsire, Gordon. Zajedničko informacijsko okruženje : pojava novog koncepta. // 9. seminar Arhivi, knjižnice, muzeji : mogućnosti suradnje u okruženju globalne informacijske infrastrukture : zbornik radova / uredile Mirna Willer i Ivana Zenić. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2006. Str. 1-8.

Heaney, Michael. An analytical model of collections and their catalogues [citirano: 2008-07-08]. Third issue, revised. Oxford, 14 January 2000. Dostupno na: http://www.ukoln.ac.uk/metadata/rslp/model/amcc-v31.pdf

Hrvatska kulturna baština [citirano: 2008-07-07]. // Dostupno na: http://www.kultura.hr

Pavelić, Damir; Mirna Willer. Model i elementi metapodataka za opis zbirki. // 6. seminar Arhivi, knjižnice, muzeji : mogućnosti suradnje u okruženju globalne informacijske infrastrukture :

zbornik radova / uredila Tinka Katić. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2003. Str. 62-76.

Šimek, Sanja. Analiza stanja spomeničkih knjižnica u Hrvatskoj, 1992. // Stručni skup Spomeničke knjižnice – neistraženo kulturno blago, Rovinj, 1992.

Šimek, Sanja. Stanje u spomeničkim knjižnicama Republike Hrvatske s osvrtom na staru i rijetku tiskanu građu. // Seminar Standardiziranje kataložne obrade stare i rijetke tiskane građe, Zagreb, 10-11. prosinca 1992. Zagreb : Nacionalna i sveučilišna knjižnica, 1993.

Zakon o knjižnicama (1997.). Dostupno na: http://www.nn.hr/clanci/sluzbeno/1997/1616.htm

- Hrvatski standardi za specijalne knjižnice. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 35, 3- 4, (1992), 258-269.

- Pravilnik o matičnoj djelatnosti knjižnica u Republici Hrvatskoj (2001.). Dostupno na:

http://www.nn.hr/clanci/sluzbeno/2001/0715.htm

- Pravilnik o Upisniku knjižnica i knjižnica u sastavu (1998.). Dostupno na: http://www.nn.hr/clanci/sluzbeno/1998/1716.htm

- Pravilnik o zaštiti knjižnične građe. // Narodne novine 52(2005).

- Statut Nacionalne i sveučilišne knjižnice (2005.). Dostupno na:

http://www.nsk.hr/UserFiles/File/dokumenti/StatutNSK.pdf

Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara (1999.). Dostupno na:

http://www.nn.hr/clanci/sluzbeno/1999/1284.htm

- Prijedlog kriterija za upis knjižnične građe u Registar kulturnih dobara RH (2002.) [interni dokument NSK]

- Pravilnik o Registru kulturnih dobara Republike Hrvatske (2001.). Dostupno na:

http://www.nn.hr/clanci/sluzbeno/2001/0652.htm

-Uputa za vrednovanje kulturnih dobara predloženih za upis u registar kulturnih dobara RH (2004.)

Bilješke

1) Za knjižnice i zbirke što posjeduju građu koja ima svojstvo kulturnog dobra bio je uvriježen naziv "spomenička knjižnica". Naziv "spomenička knjižnica" izveden je iz sintagme "spomenik kulture", koji je, iako praktičan, neprikladan budući da je *Zakonom o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara* iz 1999. sintagma "spomenik kulture" zamijenjena sintagmom "kulturno dobro". Budući da se izraz "kulturno dobro" često rabi i kao sinonim za "kulturnu baštinu", knjižnične zbirke koje posjeduju kulturno dobro, odnosno pisanu i drugu baštinu mogle bi se nazivati "baštinskim zbirkama

2) Šimek, Sanja. Analiza stanja spomeničkih knjižnica u Hrvatskoj, 1992. // Stručni skup Spomeničke knjižnice – neistraženo kulturno blago, Rovinj, 1992.; Šimek, Sanja. Stanje u spomeničkim knjižnicama Republike Hrvatske s osvrtom na staru i rijetku tiskanu građu. // Seminar Standardiziranje kataložne obrade stare i rijetke tiskane građe, Zagreb, 10-11. prosinca 1992. Zagreb : Nacionalna i sveučilišna knjižnica, 1993

3) Ta se saznanja ponajprije odnose na model opisa na razini zbirke, kao i na brojne njegove primjene o čemu je bilo riječi i u izlaganjima i radionicama 6.-10. AKM-seminara. Vidjeti: Heaney, Michael. An analytical model of collections and their catalogues [citirano: 2008-07-08]. Third issue, revised. Oxford, 14 January 2000. Dostupno na: http://www.ukoln.ac.uk/metadata/rslp/model/amcc-v31.pdf.; Pavelić, Damir; Mirna Willer. Model i elementi metapodataka za opis zbirki. // 6. seminar Arhivi, knjižnice, muzeji : mogućnosti suradnje u okruženju globalne informacijske infrastrukture : zbornik radova / uredila Tinka Katić. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2003. Str. 62-76; Dunsire, Gordon. Razvoj sheme relacijske baze podataka za opise na razini zbirke u Škotskoj mreži zbirki. // 7. seminar Arhivi, knjižnice, muzeji : mogućnosti suradnje u okruženju globalne informacijske infrastrukture : zbornik radova / uredila Tinka Katić. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2004. Str. 58-68; Dunsire, Gordon. Centar za istraživanje digitalnih knjižnica i zajednički informacijski okoliš. // 8. seminar Arhivi, knjižnice, muzeji : mogućnosti suradnje u okruženju globalne informacijske infrastrukture : zbornik radova / uredila Tinka Katić. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2005. Str. 16-21; Dunsire, Gordon. Zajedničko informacijsko okruženje : pojava novog koncepta. // 9. seminar Arhivi, knjižnice, muzeji : mogućnosti suradnje u okruženju globalne informacijske infrastrukture : zbornik radova / uredile Mirna Willer i Ivana Zenić. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2006. Str. 1-8; Dunsire, Gordon. Buduća informacijska okruženja : pustinje, džungle ili parkovi? // 10. seminar Arhivi, knjižnice, muzeji : mogućnosti suradnje u okruženju

globalne informacijske infrastrukture : zbornik radova / uredile Ivana Marinković Zenić i Mirna Willer. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2007. Str. 14-19.

4) Potpuni bibliografski navod za pojedini zakon / propis v. u popisu literature.

5) *Zakon o knjižnicama*, čl. 15; *Statut Nacionalne i sveučilišne knjižnice*, čl. 6.

6) *Pravilnik o matičnoj djelatnosti knjižnica u Republici Hrvatskoj*, čl. 18.

7) Do sada je registrirana tek 41 knjižnica.

8) Dokument *Prijedlog kriterija za upis knjižnične građe u Registar kulturnih dobara RH* izrađen je 29. studenoga 2002. u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici. Kako bi se mogao koristiti za registraciju zbirki, potrebno ga je uskladiti s kriterijima Ministarstva kulture te potvrditi na Povjerenstvu za utvrđivanje svojstava kulturnog dobra.

9) Hrvatska kulturna baština [citirano: 2008-07-07]. // Dostupno na: http://www.kultura.hr

10) To su knjižnice Franjevačkog samostana u Kamporu na Rabu; Samostana cistercita u Jastrebarskom; Franjevačkog samostana u Krapini; Franjevačkog samostana Mala Braća, Dominikanskog sjemeništa, Rezidencije Družbe Isusove i Nadbiskupskog sjemeništa u Dubrovniku; Franjevačkog samostana u Kraju na Pašmanu; Franjevačkog samostana u Zadru; Samostanu franjevaca trećoredaca; župnih ureda na Lopudu i Šipanu.

11) *Pravilnik o Registru kulturnih dobara RH*, čl. 6.

12) *Pravilnik o matičnoj djelatnosti knjižnica u Republici Hrvatskoj*: "Članak 6. Jedinstveni sustav matičnih knjižnica koje obavljaju temeljne poslove matične djelatnosti djeluje na dvije razine: a) državna razina s Nacionalnom i sveučilišnom knjižnicom kao središnjom matičnom knjižnicom Republike Hrvatske i b) razina koju čine: županijske matične narodne knjižnice i sveučilišne, odnosno veleučilišne matične knjižnice."; "Članak 14. U cilju osiguranja jedinstvenosti sustava matičnosti, pri Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu djeluju: Stručno vijeće županijskih narodnih matičnih knjižnica, Stručno vijeće sveučilišnih i veleučilišnih matičnih knjižnica i Središnje stručno vijeće matičnih knjižnica Republike Hrvatske."

13) Isto, čl. 14.

Benedict Curipeschitz. Itinerarium... 1531. (Illustration)